

KONYA VE ÇEVRESİNE 1950-1955 YILLARI ARASINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN YERLEŞTİRİLMESİ*

Aysel BAŐPINAR **-Cemile TEKİN¹

Öz

Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan bugüne kadar bazen sık bazen seyrek aralıklarla ama devamlı olmak üzere göçler olmuştur. Bulgaristan Hükümeti, 10 Ağustos 1950 tarihinde verdiği notayla 250.000 Bulgaristan Türkü'nün Türkiye'ye kabulünü istemiş ve göçler başlamıştır. Yaklaşık olarak 15 ay içerisinde 140.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Bu süreç yaşanırken Türk ve Bulgar hükümetleri de karşılıklı olarak birbirlerine birçok nota vermiştir. 1951 yılı sonlarına doğru Türk Hükümeti, Bulgarların göçmenler arasına sahte vizeli ve Çingene soyundan kimseleri sokması nedeniyle sınırı kapatmıştır. Bu göçler çeşitli antlaşmalara ve özellikle Türkiye ile Bulgaristan arasında göçleri düzenleyen İkamet Mukavelenamesi'ne aykırı olarak baskı ile gerçekteştirilmiştir. Tüm göçmenler iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye alınmışlardır. Bu şekilde Türk Hükümeti tarafından hepsi iskân edilmiş ve ayrıca bu göçmenlere toprak verilmiştir. Bulgaristan göçmenlerinin 1950-1955 dönemindeki iskân edilme yerlerinden biri de Konya ve çevresi olmuştur. Konya merkez ve ilçelere, ilçelere bağlı köy ve bucaklara yerleştirilmiştir. Yerleştirilen göçmenlere çeşitli yardım kuruluşlarının ve halkın da desteğiyle barınma, yiyecek, giyecek, eşya gibi pek çok yardımlar yapılmış, ihtiyaçları giderilmiştir.

Anahtar Terimler: Göç, Türkiye, Konya, Bulgaristan, İskân.

SETTLEMENT OF BULGARIAN MİGRANTS İN KONYA AND İTS VICİNİTY BETWEEN 1950 AND 1955

Abstract

From the Ottoman-Russia war in 1877-1878 to today, there are some

* Bu makale Dr. Öğr. Üyesi Cemile Tekin'in danışmanlığında Aysel Başınar tarafından hazırlanan ve 11 Mayıs 2018'de NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen “Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

** Tarih Bilim Uzmanı, ayselmeral1229@gmail.com ORCID: 0000-0002-66701729

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, cemileh@hotmail.com ORCID:0000-0003-2694-3296

continuous migrations, sometimes frequently sometimes rarely, from Bulgaria to Turkey. The Bulgarian government intended to expel the total 250.000 Bulgarian Turks as projected in the Bulgarian Note of the 10 August 1950 to Turkey. Forcible migrations started. Approximately in 15 months 140.000 people migrated to Turkey. During this period, Turkish and Bulgarian governments exchanged notes accusing one another. In the final months of 1951, the Turkish government closed the border due to the forged visas given to Gypsies by the Bulgarians. These migrations were carried out in contravention of various agreements and, in particular, Residence Agreement, which was the convention on the settlement of migrations between Turkey and Bulgaria. All immigrants were taken to Turkey as settlers. In this way, all of them were settled by the Turkish government and they were given land to do farming. One of the places the immigrants were settled in is Konya, where villages, towns as well as the city center were utilized for this purpose. With the help of various charity organizations and folk, settlers were provided with various kinds of assistance such as housing, food, clothing, goods and thus their needs were covered.

Keywords: Migration, Turkey, Konya, Bulgaria, Settlement.

Giriş

Bütün cephelerde Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sona eren 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonrasında imzalanan Berlin Antlaşması'yla (13 Temmuz 1878) Tuna ile Balkanlar arasında Sofya, Niğbolu, Zıştovi, Rusçuk, Silistre. Varna, Şumnu, Lofça ve Tırnova gibi şehirleri içine alan muhtar bir Bulgaristan Prenslığı kuruldu. Ayrıca aynı antlaşma ile Filibe, İslimye, Eski Zağra, Tatarpazarcığı, Burgaz ve Hasköy sancaklarından oluşan Doğu Rumeli vilayeti oluşturuldu. Prenslık 1885'te Doğu Rumeli vilayetini de topraklarına kattı. 1912 Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan Batı Trakyası olarak adlandırılan Kırcali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine Yaylası, Darıdere, Eğridere, Paşmaklı, Rodopçuk, Nevrekop ve Razlık ilçeleri de Bulgaristan topraklarına dahil edildi. Böylece 1885'te 96.000 km² olan Bulgaristan, bu Türk ilçelerinin ilavesiyle 111.000 km²'lik bir devlet haline geldi. Son olarak ise Romanya'dan Güney Dobruca bölgesi Bulgaristan'a katıldı². Böylece 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, Rumeli Türklükünü beş yüz

² Yusuf Halaçoğlu, "Bulgaristan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (DİA), VI, İstanbul 1992, s. 398.

yıllık kökünden söküp atmıştır³.

Berlin Antlaşması'nın Türk haklarını ve Türk varlığını koruyan tüm maddelerine rağmen, Türkler her çeşit zulme ve katliama maruz bırakılmıştır. Bulgarlar, işgal sonrasında binlerce Türk'ü kurşuna dizmişler, hamile kadınları katletmişler, ahaliyi camilere doldurup yakmışlardır. Bu durumda 200 000 kadar insan 1879 Ocak ayında İstanbul'a göç etmiştir. Geride kalanlar Bulgaristan'da azınlık durumuna düşmüşlerdir⁴.

Bulgarlar, Türkleri göçe zorlayarak Balkanlardan atmak, bu topraklara tek ulus halinde sahip olmak istemişlerdir. Amaçlarına ulaşmak için hiçbir baskı ve zulümden çekinmemişler, istedikleri de gerçekleşmiştir. Türk halkı yaşadığı onca şeyden sonra tek kurtuluş yolu olarak göç etmeyi seçmiştir. Kafiyeleler halinde yağmur çamur demeden yollara düşmüşler; sığındıkları Osmanlı Devleti muhacirlere kapılarını açmış, ekonomisinin yettiği kadar yardım etmiştir. Sonuçta, bu sırada askerî ve ekonomik yönü güçsüz olan devlet, halkı yerinde sabitleyememiş; böylece Rumeli, göçlerle büyük oranda boşalmıştır. Muhacirlere sağlık hizmetleri, yiyecek, giyecek, barınacak yer hatta çalışacak iş bile sunmuştur. Bu göç hareketlerinden Türkiye Cumhuriyeti de siyasi, sosyal, ekonomik ve demografik açıdan oldukça etkilenmiştir⁵.

Bulgar Hükûmeti, Bulgarlaştırma siyasetini, resmîleştirmek maksadıyla hazırladığı belgeleri, Türklere zorla imzalatma yoluna gitmişlerdir. Belgeleri imzalamayanlar dövülmüş, gözlerinin önünde kadınlarının, kızlarının ırzlarına tecavüz edilmiş, bu da sonuç vermezse anneler çocuklarının önünde, çocuklar da ebeveynlerinin önünde

³ Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, Ankara 1986, s. 10; Alp, *aynı eser*, s. 1.

⁴ Beğlan Toğrol, *112 Yıllık Göç (1878-1989)*, İstanbul 1989, s. 69; İlker Alp, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*, Ankara 1990, s. 22.

⁵ Sibel Orhan, "Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi", (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay 2008, s. 86-87.

öldürülmüşlerdir⁶. Bulgaristan'da yaşayan Türkleri kovmak, soykırıma tabi tutmak, sindirmek, kültürünü yok etmek ve bu sayede Bulgarlaştırmak gibi uygulamalar devlet siyaseti haline getirilmiştir. Bunu bazen şiddetli baskılarla, bazen de biraz daha yumuşatılmış bir şekilde, XX. yüzyılın sonlarına kadar devam ettirmişlerdir. Bu makalede Bulgaristan'ın Türkleri göçe zorlama siyasetinin devamı durumundaki 1950-1955 yılları arasındaki Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler çerçevesinde Konya ve çevresine yerleştirilenler incelenecektir.

I. Bulgaristan Türkleri'nin, 1950-1955 Yılları Arasında Türkiye'ye Göç Süreci ve Yerleştirilmeleri

1) Türk-Bulgar İlişkileri ve Göç Süreci

Türkiye ile Bulgaristan arasında sınır sorunları başta olmak üzere çeşitli sebeplerden dolayı birtakım olumsuz ilişkiler yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi, göç meselesidir. Bulgar Hükûmeti'nin, kaba bir dille kaleme aldığı ve diplomatik nezaket kaidelerini çiğneyen 10 Ağustos 1950 tarihli notası ile göç konusu iki ülke arasında yeni bunalıma sebep olmuştur⁷. Bulgar Dışişleri Bakanı tarafından Sofya'daki Türk elçiliği maslahatgüzarına verilen notanın metnini Bulgar ajansı yayınlamıştır. Bulgar Hükûmeti bu notada son iki sene zarfında Türkiye'de insanları yanıltmak ve Bulgaristan'daki Türk azınlığı arasında hoşnutsuzluk uyandırmak için bir iftira faaliyetine girişilmiş olduğunu beyan etmekte ve muhaceret hakkındaki Türk-Bulgar antlaşmasının ihlâlini şiddetle protesto ettiğini bildirmektedir. Notada ilave edildiğine göre Bulgar makamları Bulgaristan'daki Türk azınlığının büyük kısmının Türkiye'ye hicret etmek isteğini dikkate alarak 18 Ekim 1925 tarihli antlaşmaya uygun bir şekilde Türkiye'ye hicret etme isteğini bildirmiş olan 250.000 kadar Türk asıllı Bulgar tebaasına vize verme meselesini yakından halletmeyi kararlaştırmışlardır. Bundan başka bu notada aynı

⁶ Alp, *aynı eser*, s. 13.

⁷ İbrahim Kamil, *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Ankara 1989, s. 31; *Cumhuriyet*, 31 Ağustos 1950.

antlaşmanın tatbiki bakımından Türk Hükûmeti'nin de bahsi geçen muhacirlerin bir an önce Türkiye'ye kabul edilmeleri ve bunun için bu notanın tevdi tarihinden itibaren üç ay içinde tamamlanmasını, Türkiye'ye hicret etmek isteyen Türklere hareket serbestliği sağlanması için temsilcisine talimat verilmesinin gerekli olduğunu ilave etmektedir. Bulgaristan'ı bu kararı almaya sevk eden Stalin'di. Türkiye, Kore Savaşı'na katılmış ve bu durum Rusya'yı rahatsız etmişti⁸. Türk kamuoyuna göre, Bulgaristan'ın bu politikasının ardında, yeni seçilen Demokrat Parti iktidarını sıkıntıya sokmak ve 1950'de Kore Savaşı'na katılan Türkiye'den intikam almak vardı.

Bulgar notasına Türk tarafı 28 Ağustos'ta cevap vermiştir⁹. Öğüt gazetesi 4 Eylül 1950 tarihli haberinde, Bulgar notasına hükümetimizin gerekli cevabı verdiğini belirtir. Bulgar notasının milletlerarası nezaket ve terbiye usullerine uymayan bir dille yazılmasına karşın Türkiye'nin notasında münasip bir üslup kullanılmış; karşı tarafa notanın nasıl yazılması gerektiği öğretilmiştir. Bulgar notasının, hükümlerine riayet etmediğimizi ileri sürerek bizi şiddetle protesto ettiği 18 Ekim 1925 tarihli Türk-Bulgar ikamet mukavelesine Türkiye'nin değil, esas Bulgaristan'ın riayet etmediği ispat edilmiştir. Göç işinin isteğe bağlı olduğu açıklanmıştır. Haberde aynı zamanda Bulgaristan'dan gelen Türklerden öğrenilen bilgiler de aktarılmıştır. 250.000 Türk'ün tehciri için hazırlıklar yapmakta olan Bulgar Hükûmeti, Türkiye'ye göç etmek isteyen Türklere üç ay içinde gitmeyi şart koşmuştur. Mallarını satma imkânı olmadığını söyleyenlere "*Bulgaristan'da kalmak istiyoruz, mütekabiliyet haklarımızdan vazgeçiyoruz*" diye birer vesika imzalatma yolunu tutmuşlardır. Türkiye'nin cevabi notası, oradaki Türkleri

⁸ *Yeni Konya*, 12 Ağustos 1950; Recep Murat Geçikli, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansıması", *dergipark.gov.tr*, 2016, s. 15; İbrahim Çulha, "Bulgaristan Türkleri'nin Türkiye'ye Göç Süreci (1950-1951)", *Akademik-der*, S. 1 (2017), s. 59.

⁹ Kamil, *aynı eser*, s. 31.

komünist cehenneminden kurtarmak için imkân dairesinde muhacirleri memlekete kabul edileceğini bildirmiştir¹⁰.

Türkiye'nin cevabının ardından Bulgaristan ikinci bir nota daha vermiştir. Ancak Türk Hükûmeti bu notaya cevap vermemiştir. Bunun üzerine üçüncü bir notanın da gönderilmesi gündeme gelmiştir. Türkiye'de tüm siyasi partiler “*iyi niyetli*” tüm Türk göçmenlerin kabul edilmesi gerektiği konusunda mutabıktı. İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, göçmenlerin iskân edilmesi konusunda halktan gerekli olan fedakârlığı yapmalarını istemekteydi. Bazı gazeteler özel pul vergisi gibi bir verginin toplanmasını öneriyor ve soruna bazı uluslararası organizasyonlarda dikkat çekilmesi konusunda ısrar ediyordu. Dışişleri Bakanlığı buna benzer düşüncelerinin olduğunu açıklamasına rağmen herhangi bir somut adım atamıyordu¹¹.

Türk-Bulgar sınırı 12 Eylül 1950 tarihinde kapanmıştı. Bunun sonucu Bulgarlar Edirne'ye göçmen gönderemedikleri gibi Türk Hükûmeti de vizesizleri ve Çingeneleri iade edememe durumunda kalmıştır. Avrupa treninin lağvedilmesinden aradaki irtibat kesilmişti. Tren, Yunanlıların Bulgar hududuna en yakın istasyonu Dikya'dan gitmekteydi. Türk makamları vizesiz göçmenleri Yunan makamlarına teslim etmekte ve onlar vasıtasıyla Bulgaristan'a göndermekteydi. Yunanlılar, Avrupa trenini Dikya'ya kadar sevk edebileceklerini ve bundan öteye gönderemeyeceklerini nezaketle Türk-Bulgar makamlarına bildirmiştir. Edirne Valisi'nin başkanlığında Emniyet Müdürü, Göçmen ve İskân İşleri Müdürlerinin katılımıyla yapılan toplantıda alınacak tedbirler görüşülmüş, durum telefonla Ankara'ya bildirilmiştir. Edirne'de Bulgarların ellerinde bulunan göçmenlere nasıl muamele edecekleri hakkında endişeli hava dolaşmıştı¹². Türk Hükûmeti, bu durum karşısında Bulgar makamlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye sınırını

¹⁰ *Öğüt*, 4 Eylül 1950; Çulha, *aynı makale*, s. 62.

¹¹ Geçikli, *aynı makale*, s. 19.

¹² *Öğüt*, 20 Eylül 1950.

göçmenlere 22 Eylül tarihinde tekrar açmıştı. Türkiye sınırını tekrar göçmenlere açarken Bulgaristan'la bir protokol yapmış ve vizesi bulunmayanlar ile Türk soyundan olmayan Çingelerin Türkiye'ye gönderilmemesini şart koşmuştu. Menderes Hükûmeti bir karar alarak yapılması gerekenleri belirlemiş ve Başbakan Adnan Menderes imzasıyla tüm illere yapılması gerekenleri belirten kararı göndermiştir¹³. 28 Eylül tarihli haberde ise, 26 bini Türk soyundan olmayanların ana yurda geldiği bildirilmektedir. Bulgarlar Türk-Bulgar hududunun Kapı-kule yakınlarında, Bulgar topraklarında binlerce Çingene yığmışlardı. Amaçlarının Bulgar ajanı bu Çingeleri göçmenler arasında yurda sokmak olduğu belirtilmişti¹⁴. Türk Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, "Bulgarların hudutlardan vizesiz, Türk aslından olmayan bir takım eşhası sokmak için yaptıkları hareketler üzerine hükümet hudutları kapatmaya karar vermiştir" diyerek sınırın 7 Ekim 1950 tarihinde kapatıldığını açıklamıştı¹⁵. Sınırın kapanmasından sonra Bulgar Hükûmeti, Türk elçiliğine yeni bir nota vererek; Türkiye'nin sınırı kapatmasını geç haber verdiği için protesto etmişti¹⁶. Türk-Bulgar hududunda göçmen akını durmuş, ancak transit pasaportlu yolcuların geçmesine müsaade edilmiştir. Göçmen akınının bir müddet için durdurulması ve misafirhanede bulunanların muamelelerinin ihmal edilmesinden dolayı göçmen mevcudu birdenbire 1486'ya düşmüştü. Bunlardan 110'unu Bulgaristan'dan gelen vizesiz Türkler, 230'unu Yunan mülteciler, 1146'sını vizesiz Çingeler oluşturuyordu. Bulgaristan'a bağlı Mustafa Paşa kasabasında biriken Türk göçmenlerinin çok olduğu oradan gelen tren kondüktöründen öğrenilmiştir¹⁷.

¹³Mithat Atabay, "Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Çanakkale'ye Göçler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S. 13 (2012), s. 64; *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1950.

¹⁴ *Öğüt*, 28 Eylül 1950.

¹⁵ Atabay, *aynı makale*, s. 65.

¹⁶ *Ulus*, 13 Ekim 1950; *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1950.

¹⁷ *Yeni Meram*, 18 Ekim 1950.

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı tüm elçilik ve konsolosluklara gönderdiği tamimle sorunun Birleşmiş Milletlere taşınacağını bildirdi. Demokrat Parti'nin bu kararlı tutumu karşısında Bulgaristan Hükûmeti, yumuşamaya giderek masaya oturmayı kabul etti¹⁸. Türk Hükûmeti, 16 Ekim 1950'de Türklerin Bulgaristan'dan göçü konusundaki ikinci Bulgar notasını cevaplamıştır. Göçmenleri kabul etme konusundaki şartlar bu notada da yinelenmekteydi. Hareketliliğin düzenlenmesi konusunda hakların da korunması gerektiği belirtilmekteydi. Bulgar Hükûmeti'ne bir kez daha göçmenlerin taşınmaz mallarının satışına ilişkin gelirlerin devri için 1925 Antlaşması'nda öngörülen uzlaşımı müzakere etme talebinde bulunuldu. Muhtıra, Bulgar Hükûmeti tarafından ortaya atılan suçlamaları çürüterek iki ülke arasında uzlaşmayı amaçlıyordu. Bu arada Türk-Bulgar sınırı kapalı kalmaya devam ediyordu¹⁹. Bulgar Dışışleri Bakanı Yardımcısı Jivko Jivkov Sofya'daki Türk maslahatgüzarına yeni bir nota verdi. Notada Türk Hükûmeti'nin keyfi bir kararla hududu kapaması üzerine Türkiye'de 131 açık Bulgar yük vagonu kaldığı bildirilmekte ve iade edilmemesinin Bulgaristan'ın iktisadi bünyesinde birtakım zararlara sebep olacağı kaydedilmektedir. Bulgar Dışışleri Bakan Yardımcısı ile Türk maslahatgüzarının bu görüşmesinin tam metni Türk Hükûmeti'ne gelmemiştir²⁰.

Türkiye, Bulgaristan ile anlaşamayınca konuyu Avrupa Konseyi'ne taşımış; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi konu hakkında aldığı kararı 4 Kasım 1950'de Roma'da yaptığı altıncı oturumunda tasdik etmiştir²¹. Avrupa Konseyi, Bulgar Hükûmeti'nin 250.000 kişinin tehciri hususunda yaptığı hareketi protesto etmiştir. Dışışleri Bakanı Fuat Köprülü, diğer 14 Dışışleri Bakanı ile birlikte insan hakları ve temel hürriyetler üzerindeki konvansiyonu imzalamıştır. Cihat Baban ve Suat

¹⁸ *Zafer*, 3 Aralık 1950.

¹⁹ Geçikli, *aynı makale*, s. 21.

²⁰ *Öğüt*, 24 Ekim 1950.

²¹ Geçikli, *aynı makale*, s. 22.

Hayri Ürgüplü de merasimde hazır bulunmuştur. Bulgaristan'ın göçmen meselesini iktisadi hayatta huzursuzluk yaratmak için yapıldığını belirtmişlerdir²².

Sınırın kapatılmasının ardından Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı'na, Türkiye'nin Sofya Büyükelçiliği ile birtakım teşebbüslerde bulunuldu. Vizesiz gönderilenlerin geri alınması, vizesiz kimselerin bir daha gönderilmemesi ve gelenler arasında vizesiz göçmenlerin olması durumunda Bulgaristan'a derhal kabul edildiği takdirde sınırın tekrar açılacağı Bulgaristan'a bildirildi. Şartların kabul edilmesinin ardından 29 Kasım 1950'de sınırın açılacağı açıklandı ve 2 Aralık 1950'de sınırdan geçişler normale döndü²³. Sorunun çözülmesinden sonra Türkiye'ye göçmenler akın etmiş ve Aralık ayında 36.000 göçmen Türkiye'ye giriş yapmıştır. Göçmenlerin iskânı için valilere ne kadar göçmen alabilecekleri sorulmuş ve her ilin göçmen kontenjanı belirlenmiş, bu arada Göçmenlere Yardım Birliği kurulmuş, göçmen piyangosu düzenlenmiş, yoğun göçmen akını sebebiyle Birleşmiş Milletlerden yardım talep edilmiştir²⁴.

Türklerin bir kısmı, 1950-1951 göçleri sırasında sınırların sürekli olarak açılması ve kapanması nedeniyle, Bulgaristan sınırında beklerken can vermiştir. Bazı Türklerin eşyaları Türkiye'ye geçmesine rağmen, kendileri Bulgaristan tarafında kalmışlardır. Bulgaristan, ikâmet sözleşmesi hükümlerine uymamış; göçmenlerin mallarını yanlarında getirmelerine izin vermemiş; halka göçmenlerin topraklarını ve mallarını almamaları; ya da çok az paralar karşılığında satın almaları konusunda baskı yapmıştır²⁵. Bulgarların tehcire tabi tuttuğu 250.000 Türk'ün günde

²² *Yeni Konya*, 6 Kasım 1950.

²³ *Cumhuriyet*, 1 Aralık 1950; Geçikli, *aynı makale*, s. 23; Atabay, *aynı makale*, s. 66.

²⁴ Atabay, *aynı yer*.

²⁵ Zehra Kaderli Yapıcı, "Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2008, s. 12.

800'er kişilik kabileler halinde gelmeleri hakkında Bulgarlarla varılan son antlaşmayı müteakip, Bulgarlar'ın yeniden 15.000 mülteciyi Sivilingrad'a yığmaları, bunların bir an evvel Türkiye'ye alınmaları zaruretini doğurmuştur. Bulgar Hükûmeti'nin Sivilingrad'da bekleyen 15.000 göçmenin toplu olarak Türkiye'ye alınması hakkında yeni bir muhtırayı Türk Hükûmeti'ne tevdi ettiğine dair çıkan haberleri Dışişleri Bakanlığı yalanlamıştır. Ocak 1951'de Mülteci Teşkilatı Bakanı ile beraber gelecek olan heyet İsviçre'den uçakla hareket ederek İstanbul'a gelmiş; bir ay kadar bu mevzu üzerinde incelemelerde bulunmuştur²⁶.

Bulgarların göçmen kabileleri arasına 27 Şubat 1951 tarihli habere göre, tekrar Türk asıllı olmayan şüphelileri sokmaya çalıştıkları tesbit edilmiştir. Türk Hükûmeti gerekli tedbirleri almış;²⁷ Bulgaristan'a iadesi kararlaştırılan fakat Bulgarlar tarafından geri alınmak istenmeyen sahte pasaportlu 126 Çingene göçmenin geri alınmadığı taktirde 9 Kasım 1951'den itibaren Türk-Bulgar hududunu kapamak zorunda kalacağını bildirmişti. Bulgar Hariciyesi buna cevaben bunların Çingene olmadığını ifade etmiştir. Türk Dışişleri Bakanlığı, bunun üzerine bu göçmenlerin tetkik edilmesi talimatını vermiş; vizelerin sahte olduğu ortaya çıkınca Türk-Bulgar hududu kapatılmıştır²⁸. Bulgaristan 30 Kasım 1951'de yayımladığı bir tebliğle Türkiye'yi suçlamış; göçü kesin olarak durdurduğunu duyurmuştur. Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı'na 17 Kasım'da gönderilen cevapta ise Bulgar yetkililerin Türk göçmenler arasında bazılarına yanlış vizeler verildiğini, özellikle Çingeneler olmak üzere Türk kökenli olmayan kişileri göçmenlere dâhil etmeye çalıştıklarını, bu sebeple de Türkiye'nin bir kez daha sınırı kapatmak zorunda kaldığı belirtilmiştir. Bulgar yetkililerin uzlaşmacı olmayan tutumlarını protesto ederek sınırın, Bulgar Hükûmeti'nin yanlış vizelerle Türkiye'ye gelen kişileri geri çekerek tüm gerekli önlemlerin alınacağını

²⁶ *Yeni Konya*, 7 Ocak 1951.

²⁷ *Yeni Meram*, 27 Şubat 1951.

²⁸ *Cumhuriyet*, 9 Kasım 1951; *Yeni Konya*, 10 Kasım 1951.

kabul edene kadar kapalı kalacağını açıklamıştır²⁹. Bulgar Hükûmeti, 30 Kasım 1951'de göçü yasakladıktan sonra Bulgaristan'da kalan Türkler'in pasaportlarını toplamış; göç konusunun konuşulmasını yasaklamıştır. Göçmenlikten söz etmeye kalkışanlar cezalara çarptırılmış; göç için bütün hazırlıklarını yapmış, hatta Türkiye'ye giriş vizelerini de almış olan 1500 kadar Türk, Türk Hükûmeti tarafından kabul edilmeye hazır olduğunun bildirmesine rağmen pasaportları Bulgar polisince toplanmış; Bulgar sınırından geri çevrilmiştir.

Bulgaristan Türkleri'nin bu tarihten sonra üzerlerine derin bir sessizlik ve umutsuzluk çöktü. Bu sessizlik 1968 göç antlaşmasına kadar sürecekti³⁰. Bulgaristan'ın Mart 1952'de Türkiye'ye verdiği şifahî notada, Türkiye'nin Bulgaristan hududunu kapatmasından dolayı her türlü mesuliyeti reddettiği geçmektedir³¹. Sınır hadisesi hakkındaki rapor, 1 Ekim 1952'de Dışişleri Bakanlığı'na verilmiştir. Ancak Bulgaristan'a protesto notası verilmemiştir³². İki devlet arasında yapılan antlaşmayla göçmenlerle birlikte sahte vizeyle Türkiye'ye sokulan Çingeneler, 22 Şubat 1953'te protokolle Bulgarlara iade edilmiştir. Çingeneler ayrılırken "*Biz Türkiye'ye ve Türklere alıştık*" diyerek ağlamışlar ve üzölmüşlerdir³³.

2) Göçmenlerin Yerleştirilmesi

Bulgaristan'dan Türk göçlerinin 1950 yılında hızlanmasıyla birlikte Türk Hükûmeti iskânla ilgili problemleri çözmek için çalışmalara başladı. Maliye Bakanlığı 1950 mali yılı sonuna kadar yetmeyeceği anlaşılan İskân Genel Müdürlüğü ödeneğinin arttırılması için tasarı hazırladı. Hükûmet tarafından Tekirdağ, Sirkeci ve Tuzla'da önceden yapılan göçmen evleri onarılarak hazır hale getirildi. Sayıları hızla artan göçmenleri iskân edebilmek için yeni formül arayışı içerisine girdi.

²⁹ Geçikli, *aynı makale*, s. 24; *Cumhuriyet*, 2 Aralık 1951, 9821.

³⁰ Çulha, *aynı makale*, s. 65.

³¹ *Yeni Meram*, 28 Mart 1952.

³² *Yeni Meram*, 1 Ekim 1952.

³³ *Yeni Konya*, 22 Şubat 1953.

Göçmenlerin Mudanya demiryolu üzerindeki istasyon binalarına yerleştirilmesi kararı alındı³⁴.

Türkiye'ye 1950-1951 yılları arasında meydana gelen göçler sırasında göçmenler, Bulgaristan'la daha önce yapılan göç antlaşması çerçevesinde devletin uygun gördüğü ve belirlediği yerleşim bölgelerine gönderilmişler; bu şekilde devletin kendilerine yapacağı yardımlardan faydalanabilmişlerdir. Buna uymayan göçmenler, bundan sonraki süreçte devletten herhangi bir yardım talebinde bulunmayacaklarına dair resmî makamlara teminat vermişlerdir. Devlet, göçmenlere geçimlerini sağlamaları için belirli miktarda toprak vermiştir³⁵. Bakanlar Kurulu, 20.09.1950 tarihli toplantısında göçmenlere proje ve keşifnâmelere ve ev adedine göre devlet ormanlarından parasız kerestelik ağaç veya istedikleri takdirde sadece kesme ve taşıma imâl masrafları karşılığında tomruk ve kereste verilmesini kararlaştırmıştır³⁶.

İstanbul Valiliği de bir komisyon oluşturdu. Vali Fahrettin Kerim Gökay göçmenlerin durumunu yakından takip etmekteydi. Komisyonun yaptığı çalışmaların ardından Selimiye Kışlası'nın göçmenlere tahsis edilmesinin uygun olduğu kanaatine varılmıştır³⁷.

Tarım Bakanlığı'nca hazırlanan 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen ve gelecek olan göçmenlerden 32.000 ailenin iskânına ait planın uygulanması; adı geçen bakanlığın 21.07.1951 tarihli ve 1194\35571 sayılı yazısı üzerine, 2510 sayılı kanunun 5098 sayılı kanunla değiştirilen birinci maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca 21.07.1951 tarihinde kararlaştırılmıştır³⁸. Hazırlanan iskân planına göre,

³⁴ *Ulus*, 16 Ekim 1950.

³⁵ Kaderli Yapıcı, *aynı eser*, s. 330.

³⁶ *BCA*, 030\18\01\02\123\76\12.

³⁷ *BCA*, 030\01\17\99\14.

³⁸ Buna göre Adana ili Kozan ilçesi İmamoğlu köyünden yedi aileye ev inşaatlarında kullanmaları için parasız kereste verilmiştir. Bu yardımdan yararlananlar içinde Halil Durmaz, Mustafa Yılmaz, İbrahim Düşünür, Hasan Düşünür, Nafiz Düşünür,

Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Orta Anadolu bölgesinde bulunan 40 il iskân mıntıkası olarak kabul edilmiştir. 1951 yılı sonuna kadar gelecek göçmenlerin adedi 200.000 olacağı göz önüne alınarak bu bölgelere 160.000 nüfusun iskânı planlanmıştır. Geri kalanlar ise yurdun muhtelif yerlerine yerleştirilecektir. Topraksız köylüye toprak dağıtımı ile vazifeli olan 40 ildeki 38 toprak komisyonu aynı zamanda yerleştirilen göçmenlerin de topraklandırılmaları işiyle vazifelendirilmiştir³⁹. İstanbul'un Zeytinburnu, Ümraniye, Ankara'nın Ayaş ilçesi ve Altındağ nahiyesi ile Bursa, Eskişehir, İzmir illeri bu yoğunlaşmanın tipik merkezleri haline getirilmiştir. İstanbul Taşlıtarla'da üç ay içerisinde 1500 göçmen evi yapılması hedeflenmiştir⁴⁰.

Türkiye, uygun şekilde yerleştirmek amacıyla göçmenlerin mesleklerini belirledi. Buna göre 1950-1951 tarihleri arasında gelenlerin tamamının mesleki dağılımı şöyledir: Mesleksiz; %9.8, çiftçi, ormancı, balıkçı, avcı; % 82.6, sanatkarlar, madenciler, inşaat işçileri; % 4.8 satıcılar; % 0.1, nakliyeciler; % 0.4 teşebbüs sahipleri, idareciler, büroyla ilgili meslekler; % 0.7, teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri; % 0.9⁴¹. Zanaatkârlar, İstanbul, Ankara, İzmir ve Kayseri'ye; tütün işleriyle uğraşanlar Samsun'a; bahçe işi ile uğraşanlar ise Antalya'ya yerleştirildi. Göçmenlerin memleketin çeşitli bölgelerine sevk edilmesi sürerken bazen kafileler kalabalık olduğu için meslekleri ve ilgi alanları dikkate alınmadı. Bulgaristan'da tütüncülükle meşgul Kırcaalililer, Konya ve Eskişehir'e, buğday yetiştirenler de pamuk ziraatına elverişli bölgelere gönderildi⁴². Ziraatla uğraşan göçmenlerin bir kısmı ise Urfa, Kayseri,

Hüseyin Düşünmez, Halil Düşünmez'in adları geçmektedir³⁸. *BCA*, 030\18\01\02\126\55\15.

³⁹ Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-51)", *Tarih Okulu Dergisi*, S.14 (2013), s. 136; *Yeni Meram*, 14 Temmuz 1951.

⁴⁰ Mehmet Pınar, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", *www.atam.gov.tr*, 2014, s. 82-83.

⁴¹ Çolak, *aynı makale*, s. 125.

⁴² *Ulus*, 8 Haziran 1951; Pınar, *aynı makale*, s. 78.

Kütahya ve Manisa'ya gönderilerek iskânları sağlanmış oldu⁴³.

Bulgaristan'dan tehcir edilerek 1950 başından beri 1.8.1951 tarihine kadar Türkiye'ye gelen göçmen sayısı 34.080 ailede 143.473 nüfustur. Memleket için faydalı olacak insanlar % 30'dur. Gelen göçmenler Edirne misafirhanesinde kabul edilerek gerekli muameleye tabi tutulduktan sonra İstanbul ve Tekirdağ yoluyla barındırılacakları illere sevkedilmektedir. Masrafları hükûmetçe karşılanmıştır. Göçmenlerin iskânı, coğrafi, iktisadi, sosyal durumu gözetilerek yapılmıştır. Bir taraftan iskânlarına gidilirken diğer taraftan da yeni gelenlerin iskânlarına kadar uzunca süre inşaat gibi masrafların karşılanmasından dolayı iskân planının 70 milyon liradan ancak 39 milyon lirasına sahip bulunduğu görülmüştür. 30 milyonu Marshall Planı'ndan, dokuz milyonu da Göçmenlere Yardım Birliği emrindeki yardımlardan meydana gelmiştir. 31 milyonun nasıl sağlanacağı araştırılmıştır⁴⁴. Uluslararası faiz heyeti 16 Ağustos 1951'de Türk Hükûmeti ile Bulgaristan'dan gönderilen Türk kökenli Bulgar mültecilerin yeniden iskân programı konusunda 30.000.000 liralık "Karşılıklı Para Fonu"ndan serbest bırakılması hususunda anlaşmaya varılmıştır⁴⁵.

Toprak ve İskân Müdürlüğü'ne Eylül 1951'de devlet bakanlığından gelen son bir emre göre, göçmenlerden iskân edilmek üzere tertip edildikleri yerlere gitmeyenlerle, yerlerinden kendiliğinden ayrılanlar iskân haklarından feragat etmiş sayılacaklardır⁴⁶. İskân işlemlerinde Ekim 1951'de Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu beraberinde İskân Genel Müdürü Haşim İşcan olduğu halde Eskişehir'den hareket etmiş, Bolvadin ve Emirdağ'a uğrayarak iskân işlerini mahallerinde tetkik ettikten sonra Afyon'a gelmiştir. Antalya, Afyon, Denizli, Muğla, Burdur, Isparta valilerinin ve bu vilayetlerin İskân ve

⁴³ *Ulus*, 15 Şubat 1951.

⁴⁴ *Yeni Konya*, 20 Kasım 1951.

⁴⁵ *BCA*, 030\18\01\02\126\61\9.

⁴⁶ *Yeni Konya*, 1 Eylül 1951; *Yeni Meram*, 2 Eylül 1951.

Orman müdürlerinin, Toprak Komisyonu Bakanlarının, Bölge Orman müdürlerinin iştirakiyle beş saat süren toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda göçmenlerin durumu, süratle üretici hale getirilebilmeleri için alınan tedbirler üzerinde kararlara varılmış ve bu altı vilayette iki ay içinde ikmal edilmek üzere 2143 evin yapılmasına karar verilmiştir⁴⁷. Bulgaristan'dan gelen ve İstanbul'a yerleştirilecek olan göçmenlerden bir kısmı Zeytinburnu göçmen evlerine yerleştirilmiştir. Vali yardımcısı, Zeytinburnu'na giderek göçmenlerle konuşmuş ve dertlerini dinlemiştir⁴⁸.

Adnan Menderes, Sovyetler'in ve Bulgaristan'ın sıkıntılar çıkarmasına rağmen her türlü tedbiri aldıklarını söyleyerek göçmenlerin iskân ve ihtiyaçlarının karşılanması için büyük çaba gösterdiklerini açıkladı⁴⁹. Hükümet, Bulgaristan göçmenlerini müstakil duruma getirebilmek için ciddi gayretler sarfediyordu. Bir yandan arazi temin olunurken bir yandan da Ziraat Bankası vasıtasıyla zirai kredi sağlanıyordu. Bir yıla vadeli çevirme kredileri ve beş yıla vadeli donanım kredileri verilecekti. Bu krediler için maddi teminat aranmayacaktı. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü teşkilatına bir genelge göndererek göçmenlerin bir an evvel üretici duruma geçmelerini sağlamak için muhtaç olduğu tohumluğun tedariki ve ekim vasıtalarının temini bahsinde yalnız kredi açmak için değil, kendilerine her türlü kolaylığın gösterilmesini bildirmiştir⁵⁰. Demokrat Parti, masraflara kaynak oluşturmak için yardım cemiyetleri kurulmasını, tuz, sigara, içki, posta pulu maddelerine zam yapılmasını, her ilde yardım komiteleri tarafından yatak, yorgan, elbise gibi eşyalar toplanmasını kararlaştırmıştı⁵¹. Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği İdare Heyeti, 8 Aralık 1951 tarihinde Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan başkanlığında toplanmıştır.

⁴⁷ *Yeni Konya*, 7 Ekim 1951.

⁴⁸ *Yeni Konya*, 14 Aralık 1950.

⁴⁹ *Zafer*, 25 Kasım 1951.

⁵⁰ *Yeni Konya*, 4 Ekim 1951, 831; *Yeni Meram*, 4 Ekim 1951; Çolak, *aynı makale*, s. 137.

⁵¹ *Zafer*, 12 Ekim 1950; *Ulus*, 19 Ekim 1950.

Eskilere ilaveten 3850 göçmen evinin inşasına başlanmıştır. Göçmenler Birliği, bir sonraki yardım kampanyasına hararetle hazırlanmaya başlamıştır⁵².

Yerel gazeteler de yapılanları yakından takip ediyor, günü gününe vatandaşa haber olarak veriyordu. *Yeni Meram* gazetesinin 28 Şubat 1952 tarihli haberinde, Amerika Göçmen ve Mülteciler Cemiyeti murahhasının İstanbul Sirkeci'deki göçmen misafirhanesini, eşya merkezini, göçmen köyü sahasını gezdiği belirtilmiştir. Murahhas, çok az zamanda başarılan bu işlerin Amerika'dan daha süratli olduğuna hayran kaldığını bildirmiştir⁵³. Bulgaristan göçmenlerinin iskân faaliyeti programının birinci kısmı 1952 Mart ayında bitmiştir. İkinci kısmı ise ilkbahardan sonra başlanmış, 20.000 evin yapılması sağlanmıştır. Sarfedilecek olan para Marshall Planı karşılıklı yardım fonundan temin edilmiştir⁵⁴. Göçmenleri yerleştirme işlemleri daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Ankara şehri imar planında yeri gösterilen Ankara-Keçiören Aktepe mevkiinde Bulgaristan göçmenleriyle Avrupa kamp mültecilerine tahsis edilecek sahanın parselasyon ve inşaat tarzını göstermek üzere tanzim edilen 24.320 sayılı planla Ankara İmar İdare Heyeti'nin 27.10.1953 tarihli ve 628 numaralı kararın tasdiki, İçişleri Bakanlığı'nın 11.12.1953 tarihli ve ilgili kanuna göre, Bakanlar Kurulu'nca 10.04.1954 tarihinde kararlaştırılmıştır⁵⁵. Yerleşimler bunlarla da kalmayıp sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

II. Bulgaristan Göçmenlerinin 1950-1955 Döneminde Konya ve Çevresine Yerleştirilmeleri

1) Konya ve Çevresine 2.1.1950-1951 Yılında İskân

Haksızlıklarla yerlerinden yurtlarından koparılan, anayurda sığınmaya mecbur kalan göçmenler, akın akın Türkiye'ye gelmişlerdi.

⁵² *Yeni Meram*, 9 Aralık 1951.

⁵³ *Yeni Meram*, 28 Şubat 1952.

⁵⁴ *Yeni Meram*, 1 Mart 1952.

⁵⁵ *BCA*, 030\18\01\02\135\40\9.

Doğup büyüdükları acı tatlı birçok hatıralarla bağı bulunduğları yerlerden ayrılmanın büyük acısını unutturacak tek teselli, anayurda kavuşma, öz kardeşlerinin arasında yaşama düşüncesidir. Onlara gösterilen şefkat ve alâka onlarda huzur yaratmıştır. Daha göçler başlamadan önce Konya halkının hislerine tercüman olan Hüsnü Çınar; *Yeni Konya* gazetesinin 20 Ağustos 1950 tarihli nüshasındaki köşesinde kaleme aldığı "*Bulgar Notası*" adlı yazısında, eğer hükümetimiz Bulgaristan Türklerini kabul ederse iktisadi ve mali sıkıntılar yaşanacağını belirtir. 250.000 insanın yerleştirilmesi, bir düzen verilmesi kış mevsiminin de yaklaşmasından dolayı kolay değildir. Ancak Bulgar notasını kabul etmezsek 250.000 insan üzerindeki zulüm artacak ve bize olan ümitleri, bağlılıkları sarsılabacaktır. Hüsnü Çınar'a göre, Bulgaristan Türklerinin kabulüne karar verildiği zaman millet de kendine düşeni yapmalıdır. Milletin vicdanî, dinî, ırkî vazifede yarış edeceklerine şüphe yoktur⁵⁶ diyordu.

Yeni Meram gazetesi de muhacirlerin iskânı başladıktan sonra Konya'nın diğer vilayetlerden asla geri kalmayacağını, üzgün bir ruhla gelen göçmenlere bütün samimiyet ve şefkatiyle kucağını açacağını bildirmiştir⁵⁷.

Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelecek olan göçmenlerin durumları ve barındırılması konusu Bakanlar Kurulu'nun 08.11.1950 tarihli toplantısında incelenmiştir. Göçmenlerin sanat, meslek ve ziraatte uğraştıkları kısımlar ve yaşadıkları iklim şartlarına göre her ilin barındırabileceği miktarda illere taksim edilmek suretiyle yerleştirilmeleri, göçmenlerin illere sevkleri izdihama sebebiyet vermeyecek şekilde planlanmış olarak yapılması ve valilerin bütün tedbirleri alması gerektiği bildirilmiştir⁵⁸. Bulgaristan göçmenlerinin iskânı ve işe yerleştirilmeleri için Konya Valiliği'nce hazırlıklara başlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun göçmenlerin işe yerleştirilmeleri ve iskânları hakkında aldığı kararlar gereğince, her göçmen sanatı ile alakalı

⁵⁶ *Yeni Konya*, 20 Ağustos 1950.

⁵⁷ *Yeni Meram*, 26 Kasım 1950.

⁵⁸ *BCA*, 030\18\01\02\124\83\7.

bölgeye yerleştirilecektir. Örneğin, denizcilikle uğraşanlar kıyı bölgelerine, teknik işçiler sanayi bölgelerine, maden işçileri maden mntıklarına ve çiftçilikle uğraşanlar ziraat bölgelerine yerleştirileceklerdir. Yerleştirilecekleri bölgelere göre valilikler emrine verilen göçmenlere hükümetçe yapılan yardım, valilik emrine geçtikten 15 gün sonra kesilecektir. Her valilik kendi emrine verilmiş olan göçmenlere bu müddet içinde bir mesken ve iş bulmak mecburiyetindedir. Bunu temin maksadıyla vilayetlerde teşkil edilecek göçmenlere yardım komitesine bazı kolaylıklar sağlanmıştır. Boş bulunan veya fazla odası olan binalarla, kışla, mektep ve camilerden mesken olarak istifade edebilecek, ayrıca halkın nakdî ve aynı yardımlarda bulunması da sağlanacaktır⁵⁹.

İlk ve ikinci göçmen kafilesi, Konya'ya Aralık 1950'de gelmiş ve Hara'ya yerleştirilmiş, altı aileden oluşan 37 kişilik bu göçmenlerin kışı Hara'da geçirecekleri bildirilmiştir⁶⁰. *Yeni Meram* gazetesinde Vehbi Gültekin'in anlattıklarına göre Hara'daki göçmenlerin barındığı evlerin hepsi birbirine bitişikti. 40-50 m uzunluğunda, tek katlı, üzeri kiremit, birer ikişer pencere ve birer odadan meydana gelmişti. Evlerin üzeri açık sarıya boyanmıştı. Göçmenlerin geleceği duyulunca dışardan usta getirilip buralar tamir ettirilmiş, pencere açtırılmış ve muntazam hale sokulmuştur⁶¹. Bu göçmenler Bulgaristan'ın köylerinden gelmiş insanlardı. Türkçeleri bile düzgün olmayanlar vardı. Gültekin, Emin adındaki kişiyle sohbet eder: Emin, Bulgarların onları çıkarmak için tehdit etmediğini, isteyenlerin müracaat etmesini söylediklerini anlatır. Küçüklüğünden beri Türkiye'nin çok güzel olduğunu, halka iyi muamele yapıldığını, her şeyin bol olduğunu söylediklerinden dolayı Türkiye'ye gelmek istediğini söylemiştir⁶². Emin, yolculuk sırasında çektikleri

⁵⁹ *Yeni Meram*, 23 Kasım 1950; *Selçuk*, 24 Kasım 1950.

⁶⁰ *Selçuk*, 29 Aralık 1950; *Yeni Meram*, 29 Aralık 1950.

⁶¹ *Yeni Meram*, 26 Aralık 1950.

⁶² *Yeni Meram*, 27 Aralık 1950.

zorlukları ve Türkiye'ye geldiklerinde hissettiği duygularını ise şöyle anlatır: *"Edirne'ye kadar çok sıkıntı çektik. Bunların hepsine razıydık, serbestçe konuşamadığımız, karnımızı tamamıyla doyuramadığımız, rahat rahat gezip dolaşamadığımız, mal ve mülkümüzün tam sahibi olamadığımız bir yerde hür bir milletin, hür vatan evlatları nasıl olurda buralarda kalabilirdi? Kızanlarımız (çocuklarımız) bile büyüklerinden işttikleri ve hayallerinde yaşattıkları cennet gibi ülkeye anavatanlarına bir an evvel kavuşabilmek için karakoldan geçerken saklandığımız yerde sesini bile çıkarmıyorlardı."* ⁶³ *.."Anavatanımızın bir parçası olan Edirne'ye geldiğimiz zaman siz bizdeki sevinci görmeliydiniz. Adeta hepimiz dünyaya yeniden gelmiştik, artık her şeyden bütün kötülüklerden kurtulmuştuk. Çektiğimiz sıkıntılar, meşakkâtler maziye karışmış, korkunç bir rüyadan uyanmıştık. Edirne'ye ayak basar basmaz taşını toprağını öptük, öptük, öptük. O gece sevincimizden ne ekmek yedik ne de uyuduk. Sadece sevinç gözyaşları döktük."* ⁶⁴

Konya'ya gelen sonraki kabileler, diğer kazalara yerleştirilmiştir. Buraya gelen göçmenlere karşı halk kendisine yaraşır bir hassasiyet göstermiştir. Konya kadınlarından bir grup, göçmen ailelere yiyecek, ekmek, çocuklarına üzüm, leblebi gibi şeyler dağıtmışlardır. Bir sakallı ihtiyar da kabileye ekmek dağıtmıştır⁶⁵. Bulgaristan'dan Akşehir'e gelen muhacirlerden bir kabileyi Konya milletvekillerinden Remzi Birand, Himmet Ölçmen ziyaret ederek hatırlarını sormuşlar, bazı arzu ve ihtiyaçlarının hükûmetçe karşılanmasına söz vermişlerdir⁶⁶.

Konya'da bulunan Bulgaristan göçmenlerinden Hatice Poyraz, Bulgaristan'dan Konya'ya göç süreçlerini şöyle anlatır: *"1951 yılında Bulgaristan'dan göç ettim. Geldiğimizde beş yaşındaydım. O dönemdeki Bulgar yönetimi Türklere hiç huzur vermemişti. Mesela harman kaldırdığımızda bütün geliri devlet alır, bize çok az miktarda verirdi.*

⁶³ *Yeni Meram*, 28 Aralık 1950.

⁶⁴ *Yeni Meram*, 29 Aralık 1950.

⁶⁵ *Gürses*, 5 Ocak 1951.

⁶⁶ *Yeni Meram*, 2 Eylül 1950.

Hiçbir hayvan hatta tavuk bile kesip yiyemezdik. Çünkü bunlar sayılıydı, kestiğimizde hemen bilirdi. Orada babam bir Bulgar'ın yanında çırak olarak dericilik yaparken parasını alamaz, serbest çalışmasına da izin vermezlerdi. Yapılan zulümlerden dolayı göç etmeye karar verdik. Gelirken hiç bir eşyamızı getiremedik. Çok fakirdik, çok fazla eşyamız da yoktu zaten. İlk olarak trenle İstanbul'a geldik. Bizi oradan Gediz'e verdiler. Babamın zanaatı dericilik olduğu için Eskişehir İnönü'ye geçtik. Orada beş ya da altı yıl kaldık. Daha sonra Konya'nın Akçayazı köyünde bize devlet tarafından tarla verildiği için oraya taşındık. Burada bir süre kaldıktan sonra kendi isteğimizle Karapınar'a gittik. Karapınar'da evlendim, altı çocuğum oldu, daha sonra Konya merkeze yerleştim. Şu anda 73 yaşındayım. "Hatice Hanım, Türkiye'deki yerlilerle olan durumlarını ise şöyle belirtir: "Türkiye'de yaşayanlardan hiç ters bir tepki görmedik. Burası bizim memleketimiz, buraya geldiğimize çok memnun olduk, hiç bir zaman da pişman olmadık"⁶⁷.

Ailesi 1951 yılında Bulgaristan'dan göç eden ve Konya'ya yerleştirilen 58 yaşındaki Recep Baş da ailesinin göç süreci hakkında şu bilgileri verir: "Ailem buraya gelirken yolculuk sırasında çok zorluklar yaşamış, ellerinde yiyecek, içecek yok. Zaten dedem telden geçmiş, serbest göçmen değil. İlk geldiklerinde Konya'ya bağlı Gözlü çiftliğine yerleştirilmiş, daha sonra Yarma kasabasına gönderilmişler. Geldiklerinde devlet bir ev ve 40 dönüm tarla vermiş. Bulgaristan'da çiftçi oldukları için burada da çiftçilikle geçimlerini sağlamışlar. Orada çiftçilik yaparken yönetim tarladan kaldırdıklarını almaya çalışmış. Sorgu-sual ederlermiş, 'Niye sakladın?' gibi şeyler söylerlermiş. Rahmetlik dedem de oradan ayrılmaya karar vermiş. Son zamanlarda sıkıntılar daha da artmış, Başbakan Menderes duruma el atarak göçmenleri Türkiye'ye kabul etmiş. "Gelirken eşya getirip getiremedikleri sorusuna ise: "Hiç eşya getirememişler, ne eşyası getirecekler... İyi kötü birkaç giysi alabilmişler. Tüm eşyaları orada kalmış...tarla...ev..."

⁶⁷ Hatice Poyraz, 1951 Bulgaristan Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" konulu görüşme, Konya, 14 Kasım 2017.

Yerlilerin ailesine karşı verdikleri tepkileri şöyle anlatır: *"Buradakilerden hiç kötü bir tepki görmedik. Biz zaten önceden burada Karaman Güvercinlik'teymişiz. Balkan Savaşlarında orada bırakılmış, sonra tekrar geri dönmüşler. Yani kökenlerimiz eskiden burada olduğu için biz buraya yabancı değilmışiz. Buradakilerin bizlere karşı tavırları çok iyiydi. Zaten bizim göçmenler çok sıcak kanlı insanlardır. Adaletsizlik, kanunsuzluk gibi şeyleri sevmezler. Bu yüzden yerliler bizi devamlı el üstünde tuttular. Bunun için ailem hiçbir zaman yabancılık çekmemiş."*⁶⁸

İl merkezinden Doğanbey Bucak merkezine 08.01.1951 günü ilk kabile olarak gönderilen göçmen kafilesinin geleceği haber alınır alınmaz başta Bucak Müdürü olmak üzere zabıta memuru ve Belediye Başkanı'nın gösterdikleri gayret ve çalışma sonucu göçmenler Bucak merkezinin Karşıyaka mevkiinde halk tarafından tezahüratla karşılanmış ve vaktin geç olması sebebiyle önceden tespit olunan yerlere yerleştirilecekleri sırada halk kendi isteğiyle ve birbiriyle yarış edercesine misafirleri paylaşarak evlerine götürmüşler ve bağırlarına basmışlardır. 09.01.1951 sabahı tespit edilen köylere otomobille sevk olunan ve bucak merkezine yerleştirilen misafirler Yardım Komitesi marifetiyle bütün ihtiyaçlarının temin edilmiş olmasından dolayı göçmenlerin alâkadan memnun kaldıkları öğrenilmiştir⁶⁹. 14 Ocak 1951 sabahı trenle Konya'ya 73 nüfustan oluşan 19 göçmen ailesi daha gelmiştir. İstasyonda görevli memurlar tarafından karşılanan göçmenlere öğle yemeği verildikten sonra hazırlanan kamyonlarla Tömek ve Obruk bucaklarına sevk edilmişlerdir⁷⁰.

Konya'ya Şubat 1951 tarihine kadar 207 aileden 913 nüfus gelmiştir. Bunlardan Konya merkezi, Yarma, Tömek, Obruk bucakları merkezine 85 aileden 384 nüfus; Beyşehir, Seydişehir, Cihanbeyli ve Sarayönü ilçelerine 122 aileden 529 nüfus; Cemanil bölgesine 317 aileden 1410 nüfus gelmiş ve

⁶⁸ Recep Baş, 1951 Bulgaristan Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" konulu görüşme, Konya, 01 Ocak 2018.

⁶⁹ *Yeni Konya*, 12 Ocak 1951.

⁷⁰ *Yeni Konya*, 15 Ocak 1951.

yerleştirilmiş, bakım ve barınmaları sağlanmıştır. Bunlardan başka devlet müesseselerine 110 aileden 497 nüfus gelmiştir. Göçmenlerin gerek kendilerinin gerekse eşyalarının yerlerine sevk ve nakillerine yardım eden kişi Konya eşrafından Muhittin Güzelkılıç olmuştur⁷¹. *Yeni Konya* gazetesinin 16 Şubat tarihli haberine göre ise, 461 aileden 2024 nüfus gelmiş ve hazırlanan mahallerine tamamen yerleştirilmiş, her türlü ihtiyaçları sağlanmıştır. Bu göçmenlere ait 42 vagon eşya da kısa bir zamanda gelerek sahiplerine teslim edilmiş, bu arada göçmenlerin sağlık bakımlarıyla ilgilenilmiştir⁷².

Türk Hükûmeti 16 Nisan 1951’de göçmenler konusunda önemli bir karar almıştır. 1 Ocak 1950’den itibaren Bulgaristan’dan gelen ve gelecek bütün göçmenler “*serbest göçmen*” olarak gelmekteydi. 2510 sayılı İskân Kanunu’nun 15. maddesinin 5098 sayılı kanunla değiştirilen bendi uyarınca “*göçmen*” kategorisine alındı. Bu tarihten itibaren Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelecek tüm göçmenlere, “*serbest göçmen*” vizesi yerine “*göçmen*” vizesi verilmeye başlanacaktı⁷³.

Merkezi İskân Komisyonu tarafından, 10 bin göçmeni iskân etmek üzere karar verilen 30 köyün Ankara, Konya, Kırşehir, Niğde, Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde kurulması planlanmıştır⁷⁴. Konya’ya tahsis edilen 2689 göçmeni yerleştirmek için kurulması kararlaştırılan 11 köyden yedisinin kurulma emri verilmiş ve yerlerinin tespiti için 6700 lira yol masrafı gönderilmiştir. Bunun üzerine hemen faaliyete geçen Toprak İşleri İskân Müdürlüğü, bu köylerin yerlerini tespit için bir ekip çalıştırmaya başlamıştır. Göçmen köylerinin Cihanbeyli, Kadınhanı, Akşehir, Karapınar ilçeleri çevrelerine kurulması kararlaştırılmıştır⁷⁵. 11

⁷¹ *Yeni Konya*, 2 Şubat 1951. Muhittin Güzelkılıç (d. 1918-ö. 22 Ekim 1993), Serbest Ticaret, Konya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi X. ve XI. Dönem Konya Milletvekiliği yapmıştır. Bk. Bekir Şahin, "Güzelkılıç, Muhittin", *Konya Ansiklopedisi*, IV, Konya 2012, s.70.

⁷² *Yeni Konya*, 16 Şubat 1951.

⁷³ *BCA*, 030\18\01\02\125\32\2.

⁷⁴ *Yeni Konya*, 9 Haziran 1951; Pınar, *aynı makale*, s. 82.

⁷⁵ *Yeni Konya*, 28 Haziran 1951.

Temmuz 1951 tarihli haber ise, tespit edilen köyler belirtmektedir. Bu köylerden birincisi 70 haneli olarak Konya merkezinde Tömek bucağının Zincirli Bayat köyü yakınlarında Akbayındır mevkiinde, ikincisi 30 haneli olarak Obruk bucağının eski Obruk köyü yerinde, üçüncüsü 100 veya 150 haneli olarak Kadınhanı'nın Atlantı köyünün Subatan mevkiindedir⁷⁶. 9 Ağustos 1951 tarihli 5826 sayılı kanun ile de geçici olarak, boşaltılmış bölgelerde köyler teşkil edilmesi ve göçmenlerin yerleştirilmesi amaçlanmış; Konya Valiliği, Konya'da 150 göçmen evi yapacağını bildirmiştir⁷⁷. Göçmenlerin topluca yerleştirilmeleri için Cihanbeyli'de üç, Kadınhanı'nda üç, Çumra'da bir olmak üzere yedi göçmen köyünün kurulma çalışmalarına başlanmıştır. Vali Kemal Hadımlı, Ağustos 1951'de yaptığı basın toplantısında toprak ve iskân konusunda konuşma yapmış, 2689 göçmen ailesinin yerleştirilmesinin kararlaştırıldığını, bunun 8000'e varacağını umulduğunu bildirmiştir. Kesin iskân işleri Cihanbeyli ve diğer ilçelerdeki komisyonlarca yapılmıştır⁷⁸. 29 numaralı Toprak Komisyonu, Konya'da barındırılacak ev ve toprak sahibi edilecek göçmenler için yoğun bir şekilde çalışmıştır. Şadiye köyünde dokuz aileye 1507, Acıdort köyünde sekiz aileye 1083, İsmil köyünde 10 aileye 1960 dönüm toprak tescil edilmiştir. Kadınhanı ilçesinin Kolukısa ve Atlantı köyleri hudutları içinde 207 bin lira değerinde 46045 dönüm toprağın müstakil köy yerleri için ayrılması gerektiği belirtilmiştir⁷⁹.

Konya ili Türkiye'de en fazla göçmen barındıran yerdi. *Yeni Meram* gazetesi 2 Eylül 1951 tarihli haberinde bunun bir "*şeref*" olduğunu bildirir. Konya merkez köylerinde 92, Ilgın'da 49, Ereğli'de 32, Karapınar'da 26, Çumra'da 22, Beyşehir'de 30, Seydişehir'de beş, Cihanbeyli'de 54, Akşehir'de 83, Kadınhanı'nda 36 toplamda 429 göçmen evi için 429 bin lira Ankara'dan istenmiştir. Dördoğlu, Pınarbaşı ve

⁷⁶ *Yeni Konya*, 11 Temmuz 1951.

⁷⁷ Pınar, *aynı makale*, s. 83.

⁷⁸ *Yeni Konya*, 11 Ağustos 1951.

⁷⁹ *Yeni Meram*, 15 Ağustos 1951.

Tüfekçi yaylalarında 300 göçmen evi yaptırılmak üzere arazi tespit ve tescil olunmuştur. Cihanbeyli'nin Kölekuyusu yaylasında 70 hanelik göçmen köyü kurulması kararlaştırılmıştır⁸⁰.

Vali Ahmet Kemal Hadımlı, Kadınhanı'nda Gözlü ve Özden çiftliklerinde incelemelerde bulunmuş; 300 küsur ton tohumluğun sevk edildiğini, buralardaki göçmenlerin işe ve ev durumlarını incelediğini, Atlantı köyü sınırları içinde Kurtkayası mevkiinde su sondajları yapılmakta olduğunu bildirmiştir. Bu sırada Karaömerler'e iki, Güvenç'e üç, Tutup'ta iki göçmen evinin inşasına başlanılmıştır. İskân müdürünün iştirakiyle 19 Eylül 1951'de Hatıp ve Obruk bucak müdürleriyle bir toplantı yapılmış; serpiştirme suretiyle yerleştirilecek göçmenlere İskân Genel Müdürlüğü'nün Kızılay vasıtasıyla gönderdiği 150 bin liradan yardım edilmesine karar verilmiştir⁸¹. Eylül 1951 tarihli habere göre, Konya dâhilinde valiliğin bir heyete tespit ettirdiği yerlerde bir kısım göçmenlere köyler kurulacaktır. Bunlardan bilhassa tarihî Obruk köyünde kurulacak göçmen köyünün önemi büyük olacaktır. Burada hem göçmenler ev ve toprak sahibi olacak hem de harap olan tarihî belde yeniden ihya edilmiş olacaktır. Bir kısım göçmenler de serpiştirme usulüyle yerleştirilecektir. Bunun için Konya dahilinde bazı köylerde yapılmaya başlanan göçmen evlerini vali hemen her gün incelemekte ve önem vermektedir⁸².

Göçmen evlerinin yapımı için kısa sürede çalışmalara başlanmıştır. Yeni Meram gazetesinin 3 Ekim 1951 tarihli haberine göre göçmen evlerinin 150 adedi Cihanbeyli'nin Kandil köyü sınırları içinde Tüfekçipınarı yaylası mevkiinde yapılacaktır. Evlerin keşif bedeli 2700 lira olup, toplamda 405.048 lira tutmaktadır. 100 ev de Cihanbeyli'nin Pınarbaşı yaylasında yapılacaktır. Keşif bedeli 2474 lira tutan bu evlerin toplam tutarı 247 bin 477 liraya varacaktır. Cihanbeyli'nin Hodoğlu ve

⁸⁰ *Yeni Meram*, 2 Eylül 1951.

⁸¹ *Yeni Konya*, 20 Eylül 1951.

⁸² *Yeni Konya*, 23 Eylül 1951.

Kölekuyusu yaylalarında 100 göçmen evi yaptırılacaktır. 230.246 lira keşif tutarı bulunmaktadır⁸³. Cihanbeyli ilçesinde 1951 yılı içinde kurulmasına karar verilen ve hemen inşaatı ihaleye çıkarılan göçmen köylerinin kısa bir zamanda ikmal ve göçmenlerin iskânı üzerinde hassasiyetle durulmaktadır. İskan Genel Müdürü Haşim İşcan, beraberindeki teknik uzmanlarla 12 Ekim 1951'de Cihanbeyli'ye gelmiş, kurulacak göçmen köyleriyle ilgili olarak yerinde incelemelerde bulunmuş; bu konuda validen bilgi alarak Ankara'ya dönmüştür. Haşim İşcan'a ayrıca diğer ilçe ve bucaklarda da inşasına karar verilen göçmen köyleri hakkında vali tarafından bilgi verilmiştir⁸⁴.

Yerel gazetelerde Konya ve çevresine yerleştirilen göçmenlerle ilgili önemli bilgiler bulunmaktadır. *Yeni Konya* gazetesinin 15 Ekim 1951 tarihli haberine göre, Konya'da 2679 aileden 33.394 göçmen tertip edilmiş, 1044 aileden 4614 nüfus gelmiştir. Konya merkezinde 16, Cihanbeyli'de 64, Beyşehir'de 36, Seydişehir'de 11, Bozkır'da 10, Ereğli'de 95, Karaman'da 64, Çumra'da 106, Ilgın'da 53, Akşehir'de 153, Kadınhanı'nda 109, Karaman'da 10, Özden'de 60, Gözllü'de dokuz, Altınova'da sekiz, Hara'da 10 olmak üzere toplam 1044 aile geçici iskâna tabi tutulmuş; bunlar için 1747 ev yeri tespit edilmiş; 590'nın tapusu verilmiştir. 12 ilçede serpiştirme suretiyle göçmen evleri inşaatına başlanmıştır⁸⁵. Göçmen köylerinin kıştan önce bitirilmesi ve göçmenlerin hemen iskân edilerek üretici hale getirilmesi hususundaki çalışmalarını organize etmek üzere Toprak İşleri İskân Müdürlüğü teftiş heyeti reisi Feyzullah Bey, Baş Müfettiş Seyfettin Kürmen ve raportör Şükrü Beyler 26 Ekim 1951'de Konya'ya gelmişler ve çalışmalara başlamışlardır⁸⁶.

Konya'da Ekim 1951'de toplanan bir komisyonda Cihanbeyli'de

⁸³ *Yeni Meram*, 3 Ekim 1951.

⁸⁴ *Yeni Meram*, 12 Ekim 1951; *Yeni Konya*, 13 Ekim 1951.

⁸⁵ *Yeni Konya*, 15 Ekim 1951.

⁸⁶ *Yeni Konya*, 27 Ekim 1951.

kurulacak dört göçmen köyünün ihalesi keşif bedelinden yüzde bir indirimle yapılmıştır. İnşaat iki ay içinde bitecektir⁸⁷. Tömek sınırları içinde inşasına başlanan 99 göçmen evinin 16'sının inşaatı tamamen bitmiş, göçmenlere tahsis edilmiştir. Diğer 15 evin inşaatı tamamlanmakta olup, 12'sinin de malzemesi hazırlanmıştır. İnşaatın kıştan önce bitirilmesine çalışılmıştır⁸⁸. Cihanbeyli'de 150, Pınarbaşı'nda 100, Kölekuyusu mevkiinde 50, Hodoğlu yaylasında 50'şer hane olmak üzere 350 göçmen evi müteahhide ihale edilmiştir. İstanbul'dan sonra Konya'daki bu göçmen evlerinin temellerinin atılacağı bildirilir. Evler kazalarda iki oda bir ahır olarak inşa edilmektedir. Toprak Mahsulleri Ofisi Teşkilatı tarafından makbuz mukabilinde çiftçiden toplanan mahsül, göçmenlerin yiyecek ihtiyaçları için silolarda depo edilmiş ve buradan icap eden mahallere sevk edilerek kış ihtiyacı karşılanmıştır. Tohumluk ihtiyaçları da Devlet Üretme Çiftlikleri tarafından temin edilmektedir⁸⁹. Kasım 1951'de Devlet Bakanı Lütfi Karaosmanoğlu Konya sınırları içinde yerleştirilmekte olan göçmenlerin ev inşaatı, müstahsil duruma gelmeleri gibi konuları görüşmek üzere Konya'ya gelmiştir⁹⁰.

Göçmen evlerinin yapımı hızla devam etmiş; iskân işlemlerinde Kasım 1951'de Tutup'ta iki, Güvenç'te üç, Karaömerler'de iki, Çaltı'da iki, Zivecik'te üç, Karakaya'da beş, Alakova'da 10 ev tamamen bitirilmiş ve göçmenlere tahsis edilmiştir. Bağrıkurt'ta iki, Aşağıkurt'ta üç, Kayacık'ta dört, Eğribayat'ta üç, Çaldere'de beş, Çengilti'de iki, Meydan'da iki, Sarıcalar'da iki, Tömek'te bir, Çandır'da bir, İsmil'de 10, Ovakavağı'nda sekiz ve Yazır köyünde bir evin çatıları kapanmış, kiremit, kapı ve pencere işlerinin bitirileceği bildirilmiştir. Zincirli'de iki, Kale'de üç, Yukarıpınarbaşı'nda üç evin inşaatına başlanmıştır. Karapınar merkezinde yapılmakta olan 25 evin 14'ü tamamen bitirilmiş, 11 tanesinin de çatısı tamamlanmaktadır. Ilgın merkezde 12, Bulcuk'ta beş,

⁸⁷ *Yeni Meram*, 28 Ekim 1951; *Yeni Konya*, 29 Ekim 1951.

⁸⁸ *Yeni Konya*, 30 Ekim 1951.

⁸⁹ *Yeni Meram*, 2 Kasım 1951.

⁹⁰ *Yeni Meram*, 20 Kasım 1951.

Ahırhan'ında iki, Eldeş'te üç, Mecidiye'de bir, Osmaniye'de bir, toplam 23 ev çatıya kadar çıkarılmıştır. Beş kamyon imal edilmiş kereste bu ilçeye sevk edilmiştir. Beyşehir Karalı'de iki, Candar'da bir, Üstünler'de bir, Hüyük'te üç, Yenicoba'da 10, Kıyakkede'de üç, Balkan'da da iki olmak üzere 23 evin çatısı yapılmaktadır. Cihanbeyli Karabağ'da altı, Böğrüdelik'de iki, Bulduk'ta dört, Ağabeyli'de dört, Kulu'da beş, Kırkışla'da dört, İnsuyu'da dört, Dedeler'de dört, Sarnıç'ta üç, Zıvarık'ta yedi, Zengicek'te iki, Akçaşehir'de beş, Ölmez'de bir ki toplam 51 evin çatısı bitirilecektir. Kadınhanı Başhöyük'te altı, Karatepe'de 11, Yenice'de altı, Konurviran'da altı, Mahmudiye'de üç, Kökez'de üç, Zengi'de bir, toplam 38 evden 18'i bitirilmiş, 20'si çatı halindedir. Akşehir Meşrutıye'de sekiz, Pazarköy'de 52 evin sekizi bitirilmiş, 52'si çatı halindedir. Bu ilçeye imal edilmek üzere beş vagon kereste gönderilmiştir⁹¹. İlçelerdeki serpiştirme suretiyle yapılmakta olan göçmen evlerinin kıştan önce bitirilmesi için 24 Kasım 1951'de vilayette kaymakamlarla üç saat toplantı yapılmış, önce göçmen evleri inşaatı hakkında bilgi alındıktan sonra vali tarafından kaymakamlara göçmen evlerinin yapımı hakkında direktifler verilmiştir⁹².

Konya'da 1951 yılında göçmenler için 486 evin inşasına başlanılmış; 348'i bitirilmiş ve 78'i de noksan kalmıştır. 1951 yılı iskân işlerine daha fazla hız verilmek suretiyle 61 ev daha yapılmış, bu suretle Konya dâhilinde 409 evin inşası tamamlanmıştır. Muhtelif bölgelerde 262 ev çatı vaziyetine çıkarılmış ve 285 ev de inşa halinde bulunmaktadır. 86 evin de inşasına başlanılmak üzeredir. İnşası tamamlanan evler göçmenlere teslim edilmiştir. 19 Ağustos 1952 *Yeni Konya* gazetesi haberine göre, inşaatı ikmal edilen toplu göçmen köylerine sevk edilmek üzere Bursa, Kırklareli, Eskişehir, Denizli'den tahsise gelmiş olanlar Urfa, Mersin, Çankırı, Sivas gibi il ve ilçelerden gelmiş Devlet Üretim Çiftlikleri'nde bulunan ve halen Konya merkez, Çumra, Kadınhanı, Cihanbeyli ve Akşehir ilçelerinde misafireten bakılmakta olan 158 ailenin toplu bölgelere verilmesi ele alınmıştır.

⁹¹ *Yeni Meram*, 18 Kasım 1951; *Yeni Konya*, 24 Kasım 1951.

⁹² *Yeni Konya*, 25 Kasım 1951.

Göçmen evleri için bakanlıkça 1500 m³ kereste Konya'ya sevkedilmek üzeredir. Çatı vaziyetinde olan 622 evin 171'i yakın zamanda ihaleye çıkarılacaktır⁹³.

2) Göçmenlerin 1952-1955 Yılları Arasında Yerleştirilmeleri

İlkbaharda inşaat mevsiminin başlamış bulunmasından dolayı geçen yıldan stok bulunan göçmen evleri kerestelerinden 20 evlik Karapınar'a, 20'şer evlik Çumra ve Ilgın'a sevkedilmiştir. Kale köyünde 10, Meydan'da yedi, Acıdort'ta sekiz, Karakaya'da dört, İsmil'de 10, Zincirli'de dört, Şatır'da üç, Şadiye'de dokuz, Ödüren'de üç, Tatlıcak'ta üç, Gene köyünde yapılacak olan üç göçmen evinin inşaatının bir kısmı taliplilerine verilmiştir⁹⁴.

Konya milletvekillerinden Remzi Birant ve yedi arkadaşı tarafından yüksek makamlarına çekilip Adalet Bakanlığı'na havale buyrulan 21.04.1952 tarihli telgrafta: Cihanbeyli'de devlete aidiyeti tespit edilen geniş ve müsait arazide göçmen köyleri kurulması kararlaştırılıp, korunması tamamlanarak inşaata başlanacağı sırada o yer mahkemesince tedbir ihtiyatı karar verilmek suretiyle inşaatın durdurulduğu ve ortada gayrimeşru menfaat temin edildiği sözlerinin dolaştığı ve yargıcın durumunun şüpheli bulunduğu bildirilmiştir. Telgrafın bir örneğinin Adalet Bakanlığı'na gönderilmesiyle durumun incelenmesine Fevzi Palabıyık memur edilmiş ve bundan dolayı 03.05.1952 tarihinde Cihanbeyli'ye hareket etmiştir⁹⁵. Bununla birlikte *Yeni Meram* gazetesinin 16 Ağustos 1952 tarihli haberine göre, Cihanbeyli'de yapılmakta olan 350 göçmen evinin inşaatı bitmiş ve müteahhit tarafından geçici kabulünün yapılması istenmiştir. Bu durum Vilayet ve Devlet Bakanlığı'na arz edilmiştir⁹⁶.

⁹³ *Yeni Konya*, 19 Ağustos 1952.

⁹⁴ *Yeni Konya*, 26 Nisan 1952.

⁹⁵ *BCA*, 030\01\00\55\338\2.

⁹⁶ *Yeni Meram*, 16 Ağustos 1952.

Konya'ya altı bin küsur göçmen getirildi. Göçmenlerden 1058 aile için ev inşaatına başlanılmış, bunlardan 615 aileye yeniden inşa edilen evler ve 16 aileye de eskiden yapılmış iskân evleri tamir edilmek suretiyle teslim edilmiştir. İnşaatı devam eden 162 evin ise çatı seviyesine gelindiği belirtilmiştir. Göçmen evlerinin yapımı planlandığı şekilde 1952'den sonra daha da hızlanmıştır. Cihanbeyli ilçesinin Tüfenkçi, Pınarbaşı, Hodoğlu, ve Kölekuyusu yaylalarında yapımına başlanan göçmen evlerinin inşaatı tamamlanmış; Bakanlık geçici kabul muamelelerinin 25 Ağustos 1952 günü icrasını uygun görmüş; bu yolda vilayete gerekli talimatı vermiştir. 26 Ağustos'ta mimar Burhaneddin Fidan, Bayındırlık Müdürü Galip Aktaş ve İskân İnşaat Kontrolü'nden müteşekkil bir heyet Cihanbeyli'ye giderek geçici kabul muamelesine başlayacaktır⁹⁷. Kışa kadar evsiz ve topraksız tek göçmen kalmayacağı belirtilmektedir. Biri Konya merkez, diğeri Kadınhanı olmak üzere Konya İskân Müdürlüğü'ne iki memur verilmiştir. İskân Müdürüğü emrinde bulunan bir kamyonu ilaveten Çorum'dan da bir kamyon getirilmiştir. Böylece iskân işlerini hızlandırmak amaçlanmıştır⁹⁸. Cihanbeyli'nin Tüfekçipınarı, Hodoğlu, Kölekuyusu ve Pınarbaşı yaylasında inşa edilen dört müstakil göçmen köyünde 346 ev vardır. Oysa Konya'ya yerleştirilen göçmen 1404 aileye yakın sayıdadır⁹⁹. Kıştan önce göçmen evlerinin bitirilmesi hususunda alınan karar gereğince ilçelerdeki iskân teşkilatı mensuplarına gerekli direktif verilmek üzere İskân Müdürlüğü tarafından ilçelerdeki elemanlar merkeze davet edilmiştir. Bu toplantıya katılmak için Akşehir, Ilgın, Kadınhanı, Cihanbeyli Toprak İskân memurları vilayete gelerek İskân Müdürü Mehmet Eken başkanlığında toplanmış, göçmen evleri inşaatı hakkında görüşülmüştür. Gerekli malzeme temin edilerek Konya'ya sevkedileceği genel müdürlüklerinden bildirilmiştir¹⁰⁰.

⁹⁷ *Yeni Meram*, 24 Ağustos 1952; *Yeni Konya*, 25 Ağustos 1952.

⁹⁸ *Yeni Meram*, 21 Eylül 1952.

⁹⁹ *Yeni Meram*, 3 Ekim 1952.

¹⁰⁰ *Yeni Meram*, 4 Ekim 1952.

Arazi darlığı yüzünden Eskişehir, Bursa, Kırklareli vilayetlerinden Devlet Bakanlığı emriyle Konya'ya aktarılan ve merkez ilçenin Obruk nahiyesi ve Cihanbeyli'nin birkaç köyünde misafireten barındırılan göçmenlerden 56 aile yeniden kurulmuş olan Tüfekçipınarı köyüne yerleştirilmiştir. Kadınhanı ve Konya merkez köylerine alınan 21 göçmen ailesi de Kölekuyusu'nda yeni yapılan göçmen köyüne iskân olunmuştur. Tüfekçipınarı ve Akşehir'e Hatay, Urfa, Uzunköprü, Çerkesköy, Mersin, İnebolu gibi il ve ilçelerden gelmiş 30 aile Çumra'da iskân edilmiş, 14 aile ve Karaman'daki 22 ailenin nakilleri sağlanmıştır¹⁰¹. Beyşehir ilçesine verilen 22 göçmen ailesinden hepsinin evleri bitirilerek yerlerine yerleştirilmiş, donatım malzemeleri de temin edilmiştir. Böylece önemli miktarda insan üretici duruma getirilmiştir¹⁰². Cihanbeyli yaylalarının dört göçmen köyü Tüfekçipınarı'nda inşa edilen 146 ev Akşehir ve Karaman ilçeleriyle Bursa'dan ve Burdur'dan gelen göçmen aileleriyle tamamen dolmuş ve burası göçmen köyü haline gelmiştir. Kocaeli'den gelen Hudoğlu'na 13, Pınarbaşı'na dört, Kölekuyusu'na 31 aile yerleştirilmiştir. Göçmen evlerinin kereste ihtiyacı Mersin Orman İşletmesi'nden temin edilmiştir. Toprak İskân Müdürü Mehmet Eken tarafından keresteler teslim alınmıştır¹⁰³.

Konya'ya 30.11.1952 gününe kadar 1287 aile ile 5745 nüfus fiilen gelmiş ve yerleştirilmiştir. Bunlardan 997 aile ile 4186 nüfusu köylerde serpiştirme suretiyle iskâna tabi tutulmuş ve geri kalan 290 aile Cihanbeyli'de yeniden kurulan toplu köydeki 344 evin 290'ına yerleştirilmiştir¹⁰⁴. 1951 yılında Konya'ya gelen, 1952'de evleri yapılarak kendilerine teslim edilen ve arazileri de tespit edilip tapuları teslim olunan Cihanbeyli kazasının Tüfekçipınarı, Pınarbaşı, Hodoğlu ve Kölekuyusu yaylalarında ikamet eden 336 göçmen ailesine 403 bin 100 lira donatım kredisi verilmiştir. Bu sebeple Konya'da iskân edilen iki bine

¹⁰¹ *Yeni Meram*, 12 Ekim 1952.

¹⁰² *Yeni Konya*, 26 Ekim 1952.

¹⁰³ *Yeni Meram*, 9 Kasım 1952.

¹⁰⁴ *Yeni Konya*, 1 Ocak 1953.

yakın göçmen ailesi evleri verilmek, toprakları tapu ile kendilerine teslim olunmak ve donatım kredisi ile tamamlanmak suretiyle tamamen üretici hale getirilmişlerdir¹⁰⁵.

Göçmen evlerinin inşasına bundan sonra da devam edilmiş; İsmil köyünde yaptırılmakta olan göçmen evlerinin inşası Ekim 1955'te tamamlanmıştır. 27 Ekim 1955 saat 14'te yapılacak bir merasimle evler sahiplerine teslim edilecektir¹⁰⁶. Tören Vali vekili Arif Onursaç'ın bir konuşması ile başlamıştır. Merasimden sonra İsmil köylüleri ve göçmenler birbirleriyle kucaklaşmışlardır¹⁰⁷.

3) Göçmenlere Yapılan Yardımlar

Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yardım etmek için Sivil Toplum Örgütleri de çalışma başlatmıştı. İlk Genel Kurul toplantısını Ekim 1950'de yapan Türk Gençlik Teşkilatı, Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yardım komitesinden önce bu iş için bir heyet oluşturmuş ve bu heyetten bir rapor hazırlanması istenmişti. Heyet raporunu hazırlamış ve teşkilata vermiştir. Yardım komitesi; başkan Y. Kadri Asöcal, sekreter Baha Oral, veznedar Hasan Ağaoğlu, muhasip Yılmaz Oral, üye Enis Acar idi. Yardım komitesinin emrinde çalışacak teşkilat mensubu kimselerden yardım ekipleri kurulmuştur. Büyük bir ilgi ile karşılanan göçmenlere yardım teşebbüsü gençlerimiz ve hayırsever vatandaşlar arasında hızla yayılmıştır¹⁰⁸. Göçmen vatandaşlar için Konya halkının Kızılay Derneği şubesine yaptığı yardımlar 30 Kasım 1950'de 205.50 lira iken, 5 Aralık 1950 tarihinde ise 1145.00 lira olmuştur¹⁰⁹.

Konya Valisi Ferruh Şahinbaş, Yardım Teşkilatı'na bir tamim göndererek Bulgaristan'dan Konya'ya gelecek olan göçmenler için bütün memurları yardıma davet etmiştir. Bu tamim, dairelerde memurlar

¹⁰⁵ *Yeni Konya*, 6 Aralık 1953.

¹⁰⁶ *Yeni Konya*, 26 Ekim 1955.

¹⁰⁷ *Yeni Konya*, 28 Ekim 1955.

¹⁰⁸ *Yeni Meram*, 24 Ekim 1950.

¹⁰⁹ *Yeni Meram*, 30 Kasım 1950; 5 Aralık 1950.

arasında görüşülmüş ve memurlar bu temenniye iftiharla yerine getirmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir¹¹⁰. Türkiye'ye gelecek olan göçmenlerin ilk ihtiyaçlarını karşılamak için bir piyango tertibine dair Konya Milletvekili Saffet Gürol tarafından verilen kanun teklifi Maliye encümeninden sonra Büro Komisyonu'nda görüşülerek kabul olunmuştur. Tasarıya göre, Mart'ta çekilecek olan piyangodan dört milyon lira gelir temin edilecektir¹¹¹. 7 Mart'ta çekilişi yapılacak olan bu piyango'nun biletleri 8 Şubat'tan itibaren satışa sunulmuştur. Piyangoda büyük ikramiye 500 bin liradır. Bu girişimden 1 milyon 300 bin lira gelir sağlanmıştır. Büyük ikramiyenin belirlediği bilet satılmadığından bu para da bağışlara ilave edilmiştir¹¹².

Hükûmetçe alınacak bütün tedbirlerin dışında göçmenlerin bakımları ve barındırılmaları en kısa zamanda kendi kendilerini geçindirir duruma gelmeleri amacıyla il merkezinde birer göçmen komisyonu ilçe, bucak ve hatta köylerde birer yardım komitesinin kurulması ve il merkezindeki komiteye bizzat valilerin başkanlık etmesi kararlaştırılmıştır¹¹³. Bunun ardından Kadınhanı ilçesinde Bulgaristan'dan gelecek vatandaşlara yapılacak yardımları organize etmek üzere kaymakam İrfan İplikçi'nin başkanlığında bir yardım komitesi oluşturulmuş ve faaliyete geçen komite çalışmalarıyla ilçeye gelerek göçmenler için ikamet edecekleri evler tespit etmiş ve göçmenlerin karşılanıp, barındırılmalarında gerekli her türlü tedbiri almıştır. Gerek bu komite gerekse de faaliyette bulunan sırf kadınlardan oluşan bayan İplikçi'nin başkanlığındaki yardımcı komitelerle çeşitli yardımlar sağlandığı ve halkın bu yardımlara seve seve ve istekle katıldıkları görülmektedir. Bunlardan başka her göçmen aileye verilmek üzere epeyce miktar para da hazırlanmıştır. İlçemiz kamyon, otobüs ve otomobil sahipleri de komiteye müracaat ederek ilçeye gelecek

¹¹⁰ *Selçuk*, 8 Aralık 1950.

¹¹¹ *Selçuk*, 15 Aralık 1950; *Yeni Meram*, 15 Aralık 1950; Pınar, *aynı makale*, s. 83.

¹¹² Çolak, *aynı makale*, s. 130.

¹¹³ *BCA*, 030\18\01\02\124\83\7.

göçmenlere istasyondan taşınma işini temin edeceklerini bildirmişlerdir. Komite ve yardımcılarının 18 Aralık 1950 tarihine kadar topladığı para ve yiyecekler; 900 lira para, 1000 kilo un, 50 kilo yağ, 500 kilo bulgur, 100 kilo fasulye, 100 kilo mercimek, 30 çift lastik, 2 yorgan, 1500 kilo odun, 500 kilo buğdaydır¹¹⁴. Hayırsever kunduracılar da göçmenlere toplam 74 çift ayakkabı, nakdi 544.80 lira para yardımı yapmıştır¹¹⁵.

Kızılay salonunda 18 Ocak 1951'de, vali muavini başkanlığında yapılan 60 kişilik toplantıda Konya Milletvekili Ziyad Ebuzya göçmen işlerinin önemi üzerine özlü bir konuşma yapmış ve Konya'da kurulmuş olan göçmenlere yardım komitesinin takviyesinin gerektiğini bildirmiş ve yapılan seçimde 15 asıl ve 15 yedek üye seçilmiştir¹¹⁶. Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği, Vali Ferruh Şahinbaş'ın başkanlığı altında toplanmış, reis vekilliğine Osman Olgun ile Samet Kuzucu seçildikten sonra kararlar alınmıştır¹¹⁷.

Bundan sonra göçmenlere yardımlar hızını kesmeden devam etmiştir. Kızılay vasıtasıyla Eylül 1951'de 150 bin lira gelmiş, 2400 m³ kereste tahsis edilmiştir. Hatıp bucağının Alakova, Tömek bucağının Karaömerler, Tutup, Güveç, Çaldere köylerinde yapılan göçmen evleri çatı seviyesine getirilmiştir. Mahalli halk, gönül rızasıyla taş çekmek, kerpiç kesmek ve inşaatta çalışmak suretiyle göçmenlere yardım etmektedirler. Bu arada göçmen yerleştirilecek ve evleri yapılacak yerlerin hazine üzerine tescili yapılmış ve tapuları Toprak İskân Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiştir¹¹⁸.

Göçmenlere devlet yardımları da sürdürülmüştür. Merkez 37.300 kg, Beyşehir 3.750 kg, Bozkır 250 kg, Çumra 23.250 kg, Ereğli 13.100 kg, Ilgın 12.000 kg, Karapınar 20.500 kg, Seydişehir 900 kg, Akşehir

¹¹⁴ *Yeni Meram*, 18 Aralık 1950.

¹¹⁵ *Yeni Meram*, 29 Aralık 1950.

¹¹⁶ *Yeni Konya*, 19 Ocak 1951.

¹¹⁷ *Yeni Konya*, 27 Ocak 1951.

¹¹⁸ *Yeni Meram*, 24 Eylül 1951.

20.500 kg, Cihanbeyli 56.100 kg, Kadınhanı 46.750 kg olmak üzere beş bin göçmen nüfusuna 250 ton tohumluk Tarım Bakanlığı'ndan tahsis edilmiştir¹¹⁹. Konya dâhilindeki göçmenlerin ihtiyacı için ilk parti tahsis edilen tohumluk buğdaylar, Kasım 1951'de tamamen gelmiş ve dağıtılmıştır. Ekimleri, komisyondaki iki traktör ve halk elindeki traktörlerin yardımı ile yapılmıştır. Bazı bölgelerde göçmenlere verilen tohumluklar kâfi gelmediğinden Karaman ve Bozkır'a ek tohumluklar verilmiştir¹²⁰.

Bir taraftan göçmen evleri inşaatına hızla devam edilirken, diğer taraftan da Ziraat Bankası göçmenlere 1500 liraya kadar kredi açmaya başlamıştır. Aralık 1951'e kadar Konya merkezinde 80 göçmene kredi açılmış olup, ilçelerde açılanlar buna dahil değildir. Ayrıca göçmenlere üçüncü parti tohumluk tahsisine başlanmıştır. Öncekilere ilaveten 23 bin kg daha tohumluğun dağıtımına başlanmıştır. Havaaların iyi gitmesi durumunda göçmenlere yeni tahsisler yapılacağı bildirilmiştir¹²¹. Toprakları verilip, tapuya tescilleri yapılan ve evleri yapılarak içine yerleştirilen göçmenlerin zirai kalkınmayı temin etmek maksadıyla tarlalarının sürülmesi ve tohumluklarının verilmesi ön plana alınmıştır. Cihanbeyli'de kurulacak dört, Kadınhanı'nda üç, Çumra'da bir göçmen köyündeki 900 aileye bir miktar tarla verilmiştir. 496 aileye de tohumluk verilmiş, 362 aileye 80 bin lira çevirme, 340 aileye de bir miktar donatma kredisi açılmıştır¹²².

İl ve ilçelere iskân edilen 454 göçmen hanesinin ev bahçelerine dikilmek üzere Karaaslan fidanlığından 3532 adet meyveli ve 2900 adet meyvesiz fidan bedelsiz olarak temin ve tahsis olunmuştur. Merkez ilçeye 1664, Akşehir'e 744, Karaman'a 483, Seydişehir'e 102, Bozkır'a 209, Ereğli'ye 170, Ilgın'a 640, Cihanbeyli'ye 890, Kadınhanı'na 630,

¹¹⁹ *Yeni Meram*, 11 Ekim 1951.

¹²⁰ *Yeni Konya*, 21 Kasım 1951; Çolak, *aynı makale*, s. 137.

¹²¹ *Yeni Konya*, 7 Aralık 1951.

¹²² *Yeni Konya*, 14 Aralık 1951.

Karapınar'a 390 fidanlıklar verilmiştir¹²³. Akşehir'de 84 çiftçi göçmen ailesi için 84 araba, 84 koşum takımı ve 84 pulluğun geçici ihalesi satın alma komisyonunca yapılmış olup, 25 lirayı geçtiği için tasdik edilmek üzere vilayete gelmiştir. Çumra'da 95 aile için araba, koşum takımı ve pulluğun geçici ihalesi yapılmış, tasdik için vilayete gelmiştir¹²⁴.

Bulgaristan'dan gelen göçmenleri üretici hale getirebilmek için 1952'de Konya merkez, Akşehir, Cihanbeyli, Çumra, Ereğli, Karaman, ve Ilgın'da göçmenler için tohumluk arpanın tahsisi için müracaat edilmiştir. Verilen tohumlar Toprak Komisyonluğu'nca temin edilen traktörlerle nadaslara hazırlanan mahallere ekilmiştir¹²⁵. Konya'da topraksız göçmen çiftçiye toprak tevziatında, Yarma köyüne 151 çiftçi ailesine 308.277 lira 50 kuruş bedel mukabili 12.686 dönüm m² arazi dağıtılmıştır¹²⁶.

Vilayet merkezinde 29 numaralı Toprak Tevzi Komisyonu emrindeki beş traktörün başka illere nakli yönüne gidilmesi Devlet Bakanlığı'nca istenmiş ise de İskan Müdürü Mehmet Eken'in yaptığı teşebbüste bu traktörlerin gerek serpiştirme gerek toplu şekilde iskân edilen göçmenlerden bir kısmının daha tarlaları sürülünceye kadar Konya'da kalması Devlet Bakanlığı'nca uygun görülmüştür. Bu arada Akşehir, Ilgın, Kadınhanı'nda yapılan göçmen evleri kiremit ihtiyaçları da Afyon'daki fabrikadan sağlanmıştır¹²⁷.

Sonuç

Rumeli'den Anadolu'ya yönelik yaklaşık üç yüz yıl devam eden göç sürecinde özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından Balkanlar'dan Anadolu'ya göç hareketleri artmıştır. 1923'te Cumhuriyet'in kurulmasının ardından sorun önemli görülerek harekete geçilmiş ve 18 Ekim 1925'te Bulgaristan ile anlaşma yapılarak iki devlet arasındaki göç işleri belli bir düzene konmuştur. Ancak göç hareketliliği

¹²³ *Yeni Meram*, 16 Mart 1952.

¹²⁴ *Yeni Meram*, 8 Ocak 1952.

¹²⁵ *Yeni Meram*, 16 Şubat 1952.

¹²⁶ *Yeni Meram*, 16 Temmuz 1952.

¹²⁷ *Yeni Meram*, 3 Ekim 1952.

kimi zaman azalsa kimi zaman artsa da sürekli olarak son dönemlere kadar devam etmişti.

Komünistler, Bulgaristan'da iktidara gelince Türkler üzerinde büyük bir baskı oluşturmanın yanında eğitim, ekonomik, din, sosyal ve siyasal haklar konusunda kısıtlamalar getirdiğinden buradaki Türkler, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek istemişlerdir. Bulgaristan Hükûmeti, göçe ilk dönemde sıcak bakmadığından Türkleri asimile edebilmek için eğitim ve kültür alanında bir baskı politikası başlatmıştır. Türkler, millî bir duruş sergileyince Bulgar Hükûmeti, göç seçeneğini kullanmayı tercih etmek zorunda kalmıştır.

Bulgaristan Hükûmeti, 1950 yılında 250.000 Türk'ü anavatana göçe zorlamıştır. Türkiye, 1925 Antlaşması'na aykırı olan bu hareket karşısında Bulgaristan Hükûmeti'ni uyarmış; ancak bir sonuç alamamış ve iki devlet arasında nota alışverişi başlamıştır. Siyasi gerginlik devam ederken son derece güç şartlar altında Bulgaristan'dan Türkler göç etmek için harekete geçmişlerdir. 1950-1951 yılları içerisinde birçok Türk, göçe zorlanarak Türkiye'ye gelmiştir.

Bulgaristan Hükûmeti'nin bu göç sürecindeki asıl amacı, Türkiye içerisindeki düzeni bozmak, Türkiye'de yeni seçilen ve kendini liberal olarak gören Demokrat Parti iktidarını zora sokmaktır. Bulgaristan Türkleri'ne yapılan baskı ve zulümler karşısında, insan hakları savunuculuğunu yapan Avrupa devletleri, sadece seyretmekle yetinmişlerdir. Birleşmiş Milletler ise yapılan zulümler karşısında bir ceza uygulamasına gitmemiştir.

Tüm olumsuz şartlara rağmen göçmenler Türkiye'de çeşitli yerlere, özellikle 1950-1955 döneminde bir bölümü Konya ve çevresine, Konya merkez ve ilçelere, ilçelere bağlı köy ve bucaklara yerleştirilmişlerdir. Ayrıca bunlar için uygun yerlere göçmen köyleri kurulmuş ve onların barınmaları için evler yaptırılmıştır. Çeşitli yardım kuruluşlarının desteğiyle iskân işlemleri hızlandırılmış, göçmenlerin yiyecek, giyecek, yakacak, ev eşyası, tarım aletleri ile tohum gibi ihtiyaçları giderilmiştir. 1950-1955 yılları arasında gerçekleşen bu

işlemler için devlet ve yardım kuruluşlarının yanında bölge halkı da göçmenlere kucak açmışlardır.

Bulgaristan'dan 1950-1955 yılları arasında gelip Konya ve çevresine yerleşen göçmenler çevreye hemen uyum sağlamışlar; devletin destekleriyle kısa sürede tamamı üreten insan olmuşlardır.

Kaynakça

1) Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

030\01\17\99\14;030\18\01\02\123\76\12;030\18\01\02\126\55\15;

030\18\01\02\126\61\9;030\18\01\02\135\40\9;030\18\01\02\124\83\7;

030\18\01\02\125\32\2; 030\01\00\55\338\2; 030\18\01\02\124\83\7.

2) Gazeteler

Cumhuriyet, 1950-1951.

Gürses, 1950-1951.

Öğüt, 1950-1951.

Selçuk, 1950.

Ulus, 1950-1951.

Yeni Konya, 1950-1955.

Yeni Meram, 1950-1955.

Zafer, 1950-1951.

3) Diğer Eserler

ALP, İlker, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*, Trakya Üniversitesi Yayınları: 90\1, Ankara 1990.

ATABAY, Mithat, "Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Çanakkale'ye Göçler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S. 13 (2012), s. 59-72.

ÇOLAK, Filiz, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-51)", *Tarih Okulu Dergisi*, S.14 (2013), s. 113-145.

HALAÇOĞLU, Yusuf, "Bulgaristan (Osmanlı Dönemi)", *DİA*, VI, İstanbul 1992, s. 396-399.

KADERLİ YAPICI, Zehra, "Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2008.

KAMİL, İbrahim, *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara 1989.

ORHAN, Sibel, "Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi", (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay 2008.

ŞAHİN, Bekir, "Güzelkılınç, Muhittin", *Konya Ansiklopedisi*, IV, Konya 2012, s.70.

ŞİMŞİR, Bilal, *Bulgaristan Türkleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1986.

TOĞROL, Beğlan, *112 Yıllık Göç (1878-1989)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989.

4) İnternet Kaynakları

GEÇİKLİ, Recep Murat, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansıması", www.dergipark.gov.tr, 2016, s. 1-38, (Erişim Tarihi: 25.11.2017).

PINAR, Mehmet, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", www.atam.gov.tr, 2014, s. 61-93,

(Erişim Tarihi: 18.07.2017).

5) Canlı Kaynaklar

BAŞ, Recep, 1951 Bulgaristan Muhaciri, “Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri” konulu görüşme, Konya, 1 Ocak 2018.

POYRAZ, Hatice, 1951 Bulgaristan Muhaciri, “Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri” konulu görüşme, Konya, 14 Kasım 2017.

Ekler

Ek 1: Bulgaristan göçmenlerinin 1950-1955 döneminde Konya'da yerleştirildikleri ilçeleri gösteren harita.

